

Міністерство культури та інформаційної політики України
Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка
Факультет оркестрових інструментів
Кафедра духових та ударних інструментів

Дипломна робота для здобуття ступеня «Бакалавр» на тему:

«ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКІ ВИМІРИ
ЖИТТЄВОГО ТА ТВОРЧОГО ШЛЯХУ АЛЬГІРДАСА БУДРІСА»

Виконала:
студентка ІV курсу
денної форми навчання
зі профілізації «Кларнет»
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Циндук Анастасія

Науковий керівник:
Старший викладач
кафедри духових та
ударних інструментів
ЛНМА ім. М. Лисенка
Білас Віктор Іванович

Рецензент:
доктор мистецтвознавства,
професор кафедри музичної
медієвістики та україністики
ЛНМА ім. М. Лисенка
Сиротинська Н. І.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Творчий портрет Альгїрдаса Будріса крізь призму музично-громадської, концертної та педагогічної діяльності.....	5
1.1. Характеристика життєвого шляху митця.....	5
1.2. Методико-педагогічні принципи Альгїрдаса Будріса.....	12
РОЗДІЛ II. Виконавсько-стильові критерії творчої постаті Альгїрдаса Будріса.....	18
2.1. Художньо-концептуальні особливості виконавського почерку кларнетиста-віртуоза.....	18
2.2. До історії виконавського репертуару Альгїрдаса Будріса....	22
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28
ДОДАТКИ.....	30

ВСТУП

Актуальність дослідження. В історії кларнетового виконавства II пол. XX – початку XXI століть фігурує надзвичайно цікава постать Альгірдаса Казевича Будріса – відомого представника литовської кларнетової школи, талановитого педагога, віртуозного виконавця та видатного музично-громадського діяча. Мистецькі аналогії життєвого та творчого шляху А. Будріса, як і традиції кларнетової школи Литви, є малодослідженим явищем в українському музикознавстві та рідко висвітлювалися у ґрунтовних наукових працях. Актуальність нашої роботи викликана необхідністю систематизувати, узагальнити та осмислити особливості творчої постаті Альгірдаса Будріса. У даному дослідженні здійснюється спроба відтворити цілісний портрет талановитого музиканта, своєрідність якого проявляється в декількох аспектах: виконавстві, педагогіці та музично-громадській діяльності, а також визначити роль кожного з цих напрямків роботи у творчому житті кларнетиста.

Мета роботи полягає в системному розкритті різних видів діяльності Альгірдаса Будріса, що формують цілісне уявлення про специфіку його творчої особистості. Поставлена мета визначила перелік наступних **завдань**:

- окреслити основні етапи життєвого шляху А. Будріса;
- визначити ключові принципи педагогічної діяльності митця;
- дослідити особливості концертної та музично-громадської діяльності кларнетиста-віртуоза;
- виявити характерні риси репертуарних уподобань та виконавського почерку музиканта.

Об'єктом дослідження є творча постать А. Будріса, а **предметом** – його виконавська, педагогічна та музично-громадська діяльність.

Матеріалом дослідження стали інтерв'ю з А. Будрісом, у яких висвітлені його орієнтири музичного життя та фактори особистісного розвитку. Ключем до відкриття особливостей виконавського мистецтва А. Будріса стали концертні та студійні (студія «Мелодія») записи. Матеріали майстер-класів дозволили виявити

основні особливості педагогічної діяльності митця. Також в роботі представлений список його студійних робіт, репертуар, який музикант виконував протягом своєї творчої діяльності, та деякі відгуки стосовно його концертних виступів.

Методологічна база складається з комплексу наукових методів: джерелознавчого, історичного, музикознавчого та компаративного.

Новизна роботи полягає у спробі здійснити комплексне дослідження творчої діяльності литовського кларнетиста Альгірдаса Будріса, художньо-мистецькі аналогії якої не були належним чином представлені в українських музикознавчих та історичних працях.

Структура та об'єм роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів з підрозділами, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальна кількість сторінок – 34, кількість сторінок основного тексту – 27, список використаних джерел – 19 позицій.

РОЗДІЛ I

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ АЛЬГІРДАСА БУДРІСА КРІЗЬ ПРИЗМУ МУЗИЧНО-ГРОМАДСЬКОЇ, КОНЦЕРТНОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Характеристика життєвого шляху митця

Зі слів професора Литовської академії музики та театру Маргарити Дваріонайте, Альгїрдас Будріс вважається першим кларнетистом Литви, який прославив та довів рівноправність свого інструмента серед інших, «а змусити інструмент підкоритися своїй волі може той виконавець, який досконало опанував його, став майстром» [6]. Виняткове звучання інструмента, віртуозна техніка музиканта, глибокий інтелект були високо оцінені провідними музикознавцями Литви, зокрема Д. Нарбутене, Й. Бруверісом, Р. Гучасом, В. Маркалюнене та іншими. Відомий литовський флейтист Альгїрдас Візгїрда¹ дуже влучно відгукується про виконання А. Будріса: «Граючи з Альгїрдасом у квінтеті, так і чекаєш, коли він вступить. І відразу в ансамбль ніби вливається тепле, сонячне, золоте світло...» [15]. А музикознавець Д. Нарбутене, високо оцінивши музичний досвід професора, запевняє, що «говорячи про А. Будріса, як талановитого виконавця, ми повинні підкреслити, що це ще й прекрасний педагог, який своїми знаннями, великою енергією та ентузіазмом значно підняв професійний рівень виконання на духових інструментах...» [15].

А. Будріс був яскравим солістом, ансамблістом та оркестрантом, працював професором Литовської академії музики². Він брав участь у найвідоміших

¹ Альгїрдас Візгїрда (1944 р.) – литовський видатний флейтист. У 1968 році закінчив Литовську державну консерваторію по класу флейти у А. Армонаса. Свою майстерність вдосконалював у Московській та Паризькій консерваторіях, де його викладачами були Ю. Ягудін, Кр. Ларде, А. Маріон.

² З 1949 навчальний заклад носив назву Литовської державної консерваторії, з 1992 переіменований на Литовську академію музики, а з 2004 і донині – це Литовська академія музики та театру.

міжнародних фестивалів, які проходили у Вільнюсі, серед них «Kristupo vasaros», «Druskininku vasara su M. K. Ciurlionio», «Muzika be sienu». Національна школа мистецтв ім. М. К. Чюрльоніса, відмічаючи його заслуги, започаткувала Конкурс солістів на дерев'яних духових інструментах імені А. К. Будріса. Завдяки високій самовимогливості та невтомному вдосконаленню професійних навичок та вмінь, А. Будріс вважається одним із кращих виконавців-кларнетистів, який створив та розвинув систему музичного виховання Литви, тим самим прославивши своє ім'я на світовому рівні.

А. К. Будріс народився 3 березня 1939 року в селі Вакару Байсогальського повіту Литви. Музика в житті сім'ї Будрісів відігравала надзвичайно велику роль: батько часто музикував на гармонії, мати мала чудовий голос, а брати грали на акордеоні. Старший брат А. Будріса Ромуальдас працював музеологом та музикознавцем, а Стасіс, будучи обдарованою людиною, закінчив Ленінградську консерваторію (зараз Санкт-Петербурзька державна консерваторія ім. М. Римського-Корсакова) як музикознавець, тож за прикладом братів малий Альгірдас спочатку почав освоювати акордеон. У віці 12 років хлопчик починає займатися на кларнеті в музичній школі-десятирічці міста Каунаса. Першим викладачем юного музиканта був В. Безумас – щира людина та тонкий музикант, який зміг прищепити Альгірдасу любов до музики та кларнета.

Навчаючись у Каунаській музичній школі-десятирічці, Альгірдас часто відвідував Ленінград (сучасна назва Санкт-Петербург) та займався з відомим професором-кларнетистом В. І. Генслером³, якому дуже імпонувала гра молодого музиканта. А. Будріс мріяв про вступ до консерваторії, у цьому його підтримував викладач по кларнету В. Безумас. На жаль, вступити до Ленінградської консерваторії не вийшло через життєві обставини: «Я закохався. Так! Перше кохання... і воно жило в Литві. І це сплутало мої плани стосовно вступу до Ленінграду», – зізнається А. Будріс [6].

³ Володимир Генслер (15 (28) січня 1906, Санкт-Петербург – 1 листопада 1963, Ленінград) – російський кларнетист і музичний педагог, професор Ленінградської консерваторії, залужений діяч мистецтв РРФСР (1956).

У 1957 році він закінчує Каунаську музичну школу та вирішує професійно займатися композицією. В результаті молодий митець був зарахований до Вільнюської консерваторії одночасно на два факультети – кларнета та композиції. Навчаючись на першому курсі, А. Будріс працював у драматичному театрі, а вже з другого курсу, 1960 року, виконував партію першого кларнета в симфонічному оркестрі Литовської філармонії. Паралельно він приїжджав до Ленінграда та вдосконалював свою майстерність у професора В. Генслера. Саме цей викладач відіграв суттєву роль у формуванні виконавських та естетичних принципів молодого музиканта.

У 1963 році А. Будріс закінчує Литовську академію музики (клас І. Ясенки), а з 1964 по 1968 роки навчається на аспірантурі у Ленінградській консерваторії, але вже у професора Володимира Миколайовича Красавіна⁴, оскільки відомий кларнетист Володимир Іванович Генслер помер. «З Красавіним ми підготували десятки концертів. Це були чудові роки. Часто подумки я повертаюся в ті часи...», – згадує музикант [6]. Про саму кафедру духових інструментів консерваторії він розповідає, що «там були видатні педагоги, які залишили вагомий слід в історії виконавства на духових інструментах. Крім вищеперерахованих професорів, це ще й П. М. Суханов, В. М. Буяновський, Д. Ф. Єр'омін, Ю. А. Большіянов та інші...» [6].

Важливим етапом творчого становлення А. Будріса стали роки, проведені у Парижі. «Я був першим з нашої республіки, кому пощастило навчатися в Парижі» – згадує А. Будріс [6]. Тут він досконало вивчив та перейшов на нову систему «Бьома», якою користувалися більшість кларнетистів світу. А. Будріс згадує, що в Росії в той час ще переважала німецька школа гри на кларнеті, виконавські основи якої полягали перш за все у виразності звуку, детальній роботі над кожною фразою,

⁴ Володимир Красавін (1917-1994) – заслужений артист РРФСР (1963), дипломант Всесоюзного конкурсу (Москва, 1941). У 1936 році закінчив Ленінградський музичний технікум (клас П. Вантробі), в 1941 - Ленінградську консерваторію (клас А. Березіна), в 1938-1972 роках - соліст симфонічного оркестру Ленінградської філармонії, професор Ленінградської консерваторії (з 1938 року - викладач, з 1958 - доцент, з 1967 - професор), з 1977 - професор Петрозаводської філії Ленінградської консерваторії.

видобуванням звуку на опорі. У Парижі А. Будріс познайомився з французькою виконавською школою, для якої особливими є легкість та прозорість звучання, а також з творами сучасних французьких композиторів для кларнета. Досвідом та знаннями, здобутими під час навчання в Парижі, він неодноразово ділився на науково-методичних конференціях в Таллінні, Ленінграді, Москві та, звісно, на своїй батьківщині. «У французькій системі <...> є багато спірного, – зазначав А. Будріс, – але французька школа гри на кларнеті та французька педагогічна література є одними з найвідоміших у світі» [6].

У своїй статті «Шлях розвитку французької кларнетової школи» (1974), що була опублікована після стажування, А. Будріс описав та проаналізував історичний розвиток французької кларнетової школи та її вплив на сучасне виконавство. На основі матеріалів, зібраних у французьких бібліотеках та відвідуваних ним курсів, митець вивчив не тільки основну педагогічну літературу, систему навчання, але й методи навчання, які він практично осмислив під час перебування у Франції. А. Будріс писав, що у класі професора У. Делеклюза студенти могли декілька місяців грати тільки гами та етюди, що підкреслювало велику увагу французької кларнетової школи до яскравої віртуозності та блискучої техніки [13, с. 107].

Під час навчання в Паризькій консерваторії протягом 1970-1971 рр. його творчим наставником був професор Ж. Лансело⁵. Окрім того, музикант відвідував лекції з ритміки, естетики та інтерпретації О. Мессіана, прослухав курс інтерпретації учня А. Шенберга М. Дойтча та курс лекцій з аналізу легендарної Н. Буланже. «Сучасну музику я завжди виконую з великим задоволенням, – стверджує музикант. – Мене приваблює нова музична мова і особливо можливість створити свою інтерпретаційну модель [5, с. 126]. Усе це мало значний вплив на художній та інтерпретаційний музичний смак кларнетиста. Водночас А. Будріс познайомився з багатьма французькими музикантами та колективами, де він знайшов власний

⁵ Ж. Лансело вважається представником традиційної французької кларнетової школи. Протягом багатьох років він був професором по класу кларнета в консерваторії Руана, а також в Національній консерваторії Сюперьєр де-мюзик де Ліон і в «ЛІІІтернасьонал (французька академія де НІС)». Голова та член журі Женевського Міжнародного музичного конкурсу, а також щорічних конкурсів в Паризькій консерваторії.

простір для творчості та мав незмінний успіх в якості соліста. «Ми створили камерний змішаний ансамбль. Грали фрагменти з «Історії солдата» композитора І. Стравінського. В той час це була досить популярна музика. Багато я виступав і як соліст» [6]. Значний вплив на формування музиканта справила постать сучасного флейтиста Жана П'єра Рампаля, з яким вони «потоваришували не тільки на музичному рівні, але й стали друзями по життю» [6].

Протягом 1958-1978 рр. Альгірдас Будріс був солістом Литовського Національного симфонічного оркестру філармонії, а з 1964 по 1989 рік – керівником та учасником Квінтету духових інструментів Литовської Національної філармонії. Саме з ініціативи А. Будріса у цьому Квінтеті було об'єднано найвидатніших солістів оркестру того часу: Августінаса Армонаса⁶ (флейта), Юозаса Римаса (гобой), Альгірдаса Будріса (кларнет), Альфредаса Рачкаускаса⁷ (валторна) та Йозаса Сланкаускаса⁸ (фагот). Цей ансамбль вважається одним з найтриваліших в історії філармонії, однак склад якого на певних етапах змінювався. Зокрема, в період, коли А. Будріс поїхав на стажування до Парижу, його замінив Юлюс Чернюс⁹, колишній учень. Трохи пізніше А. Армонас залишив

⁶ Августінас Армонас (1922-2017) – литовський флейтист, педагог, диригент. Вихованець Ю. Пакальніса та Л. Сурвілі. У 1950 році закінчив Литовську державну консерваторію. 1948-1958 – концертмейстер симфонічного оркестру Радіокомітету Литовської РСР, 1958-1972 – артист симфонічного оркестру Литовської філармонії, 1961-1968 – викладач Литовської консерваторії. Найвидатніші студенти: А. Візгірда та Л. Шульскуте.

⁷ Альфредас Рачкаускас (1939 р.) – литовський валторніст. У 1963 році закінчив Литовську державну консерваторію у викладача А. Баужинскаса.

⁸ Йозас Сланкаускас (1932 р.) – литовський фаготист. У 1956 році закінчив Литовську державну консерваторію у класі К. Паулаускаса. 1957-1997 – соліст і концертмейстер групи фаготів симфонічного оркестру Литовської філармонії. У 2002 році отримав звання професора Литовської академії музики і театру.

⁹ Юлюс Чернюс (1950 р.) – литовський кларнетист. У 1975 році закінчив Литовську консерваторію у професора А. Будріса, а у 1978 – аспірантуру в Петербурзькій консерваторії (клас професора В. П. Безрученка). Він був учасником Литовського національного симфонічного оркестру (1973-1988 рр.), Литовського державного симфонічного оркестру (1988-1996 рр.) та Каїрського симфонічного оркестру (1996-1998 рр.).

концертну діяльність ансамблю, тож у 1981 р. до колективу приєднався флейтист Альгірдас Візгірда, а Ю. Римаса змінив гобоїст Ромуальдас Сташкус¹⁰.

З початку свого існування Квінтет духових інструментів брав активну участь у музичному житті Литви. У 1966 р. у Литовській філармонії відбувся перший великий концерт цього ансамблю, наступного року виконавці взяли участь у I Всесоюзному конкурсі камерної музики, виступали у відомих концертних залах пострадянського простору, а саме Україні та Білорусії (1968, 1969), Латвії (1970, 1978), Естонії (1972) та ін. Також колектив брав участь у різних музичних заходах зарубіжжя, серед яких Міжнародний фестиваль органної та камерної музики в Польщі (1970), авторський концерт чеського композитора П. Ебена (1973), гастролі Німеччиною (1981). Окрім активної концертної діяльності, виконавці виступали на телебаченні та радіо, організовували освітні концерти у школах, робили записи творів різних композиторів (А. Бранжинкаса, П. Хіндеміта, М. Лаурішкуса, В. Юргутіса, А. Рекашюса та інших). Особливу увагу А. Будріс приділяв аранжуванню та підготовці цих творів до друку.

З 1972 по 1975 роки А. Будріс був професором-експертом Каїрської вищої національної консерваторії, де вів активну виконавську та методичну діяльність, а також готував молодих арабських музикантів. З 1976 року він обіймав посаду завідуючого кафедри духових інструментів Литовської академії музики, у 1980 році став доцентом, а в 1985 році – професором.

З 1986 по 1989 А. Будріс був директором Литовської національної філармонії, а з 1992 року – художнім керівником оркестру духових інструментів «Трімітас». У різні періоди цей колектив очолювали М. Тамошюнас, В. Жилюс, Р. Бальчюнас, В. Алекса, Р. Петрайтіс та інші музиканти. Кожен з них зробив суттєвий внесок у виконавський рівень колективу, тріумф якого почався з 1964 року, коли за диригентський пульс став маестро Рамутіс Бальчюнас. Саме завдяки його енергії, таланту та ініціативі оркестр отримав шалене визнання серед багатьох слухачів, а

¹⁰ Ромуальдас Сташкус (1957 р.) – литовський гобоїст. У 1981 році закінчив Литовську консерваторію. З 1974 по 1977 виступав з ансамблем Musica Humana. Був концертмейстером групи гобоїв симфонічного оркестру Литовської національної філармонії.

у 1971 році «Трімітас» зайняв статус національного музичного колективу. Завдяки А. Будрісу цей колектив виступав з концертами в багатьох європейських країнах: Болгарії, Польщі, Фінляндії, Швеції, Англії, Франції, Нідерландах, Ірландії, Норвегії і т.д. У програмі «Трімітаса» звучали та звучать оригінальні класичні та сучасні твори, джазові п'єси, а також легка оркестрова музика. Колектив співпрацював з такими диригентами та композиторами, як Я. де Хан (Нідерланди), Д. Лінч (США), Б. Лангелер (Нідерланди), Я. Пуріньш (Латвія), Я. Янсен (Німеччина) та інші.

Альгірдас Казевич Будріс – організатор та член журі конкурсів молодих виконавців на духових інструментах, які проходять в Литві. Професора часто запрошуюють на різноманітні міжнародні конкурси, де він ділиться безцінним досвідом не тільки з учнями, але й з усіма слухачами. Митець неодноразово проводив майстер-класи в Росії, Німеччині, Білорусії, Великобританії, США та Франції, відзначений багатьма державними нагородами своєї країни. Наприклад, за заслуги у культурному житті Литви професор Альгірдас Будріс в 1999 році нагороджений орденом Великого Литовського князя Гедімінаса 4-го ступеня. Він також лауреат премії мистецтва Литовської Республіки, а з 2011 року – професор, завідуючий кафедрою інструментальної музики Академії музики Університету Вітаутаса Великого. Його визнали одним із сорока найкращих кларнетистів світу, що було зафіксовано у книзі П. Вестона «Віртуози кларнета сьогодні».

А. Будріс є автором близько 30 методично-наукових робіт. Серед них статті про специфіку навчання гри на кларнеті, переклади для кларнета, навчальні посібники, в яких основні проблеми навчання на духових інструментах вирішуються автором на науковій основі та комплексно.

На основі ключових аналогій життєвого та творчого шляху митця можна стверджувати, що Альгірдас Будріс – талановитий виконавець, громадський діяч, видатний педагог, який своєю надзвичайною енергією, ґрунтовними знаннями та ентузіазмом сприяв розквіту духового виконавства на території Литви і не тільки. Він тісно пов'язав виконавську діяльність з педагогічною практикою, які не можуть існувати одна без одної. Сольно-виконавська діяльність музиканта демонструє

приклад творчого довголіття, у процесі якого він постійно знаходив нові прийоми, удосконалював та передавав їх своїм учням, а знання різних кларнетових шкіл дозволили йому сформувавши власні принципи педагогічної діяльності.

1.2. Методико-педагогічні принципи Альгірдаса Будріса

Традиції виконавської діяльності А. Будріса завжди розвивалися у тісному взаємозв'язку з педагогічною практикою митця. Саме педагогіка дозволила музикантові втілити свій різноманітний та багаторічний досвід під час занять з учнями, у рамках проведення майстер-класів та ін. Передаючи знання молодому поколінню, А. Будріс водночас отримував можливість розвивати свої навички та вміння. Крім цього, у педагогічній сфері діяльності досить яскраво розкрилися його особистісні якості.

Протягом тривалої педагогічної практики, яка розпочалася в 1963 р, Альгірдас Будріс виховав значну кількість обдарованих і талановитих учнів, завідував кафедрою духових та ударних інструментів та вів клас кларнета в академії. Підтвердженням вагомості педагогічної фігури А. Будріса стають слова самого музиканта: «Стосовно моєї педагогічної діяльності можу сказати без перебільшення, що у Литві більшість кларнетистів, педагогів – це або мої учні або вже учні моїх учнів» [6]. Дійсно, вихованці А. Будріса грають у найвідоміших литовських оркестрах та викладають не тільки на території Литви, але й в Німеччині, Єгипті, Росії, США та Ізраїлі. Про унікальність педагогічного досвіду А. Будріса свідчать постаті таких яскравих музикантів як В. Жемайтіс – викладач музичної гімназії в Каунасі, К. Блюіс – директор консерваторії в Каунасі, А. Талочка – концертмейстер групи кларнетів оркестру Литовської Національної філармонії, П. Нарушіс – викладач клайпедського філіалу Академії музики і театру, Ю. Чернюс – викладач Литовської академії музики і театру, А. Федотавас – доцент Литовської академії музики і театру, А. Пупкявічюс – викладач Вільнюської музичної школи, Д. Кішунас – лауреат Міжнародного конкурсу імені Є. А. Мравінського. Учень А. Будріса із Каїру Мохамед Хамді викладає в Каїрській

академії музики та виступає як соліст симфонічного оркестру Каїру і Каїрського оперного театру. До числа учнів А. Будріса належить також відомий джазовий музикант, саксофоніст, лауреат Національної премії Литви Р. Вішняускас.

З великим піднесенням А. Будріс передавав свій досвід, проводячи різноманітні майстер-класи та творчі зустрічі у різних країнах: Німеччині, Росії, Канаді, США (Університети Індіани, Де Поля та Цинциннаті), Великобританії (Лондонський університет), Україні, Білорусії, Франції (Паризька національна консерваторія). Професор ділився своїми педагогічними та художніми знаннями на міжнародних конгресах у Лондоні (Великобританія, 1984), Сіетлі (Вашингтон, США, 1988) та Квебеці (Канада, 1990). Окрім цього, його часто запрошують на міжнародні конкурси в якості журі, серед них VII Міжнародний юнацький конкурс імені Є. А. Мравінського (номінація «Дерев`яних духових інструментів»). На цьому престижному конкурсі він співпрацював з такими відомими музикантами, як Кирил Соколов – заслужений артист Росії, професор Санкт-Петербурзької національної консерваторії імені Римського-Корсакова, Вольфганг Вендель – професор Вищої школи музики міста Карлсруе та Вищої школи музики міста Гейдельберга (Німеччина), Лііса Етцель – професор, керівник відділу духових інструментів, замісник директора відділу духових інструментів Академії музики імені Сібеліуса в місті Хельсінкі, Анатолій Любимов – професор Російської академії музики імені Гнесіних (Москва). Навіть вищеперераховані факти дозволяють спроектувати широку панораму педагогічної та громадської діяльності кларнетиста та педагога А. Будріса.

Перш ніж перейти до висвітлення *основних методико-педагогічних принципів* А. Будріса, слід зауважити вплив традицій радянської кларнетової школи, про які сам митець неодноразово згадував у своїх музично-критичних працях. Виконавські пріоритети радянської кларнетової школи формувалися та розвивалися на базі російської кларнетової школи. Особливо важливим був внесок віртуозного кларнетиста С. Розанова (1871-1937), виконавський стиль якого відрізнявся м'яким звучанням, інтелектуальним підґрунтям та довершеним музичним смаком. Багато видатних російських кларнетистів та професорів у свій час стали його вихованцями

у Московській консерваторії (А. Володін, А. Штарк, А. Александров А. Семенов та інші).

Протягом багатьох років, будучи деканом оркестрового факультету та завідувачем кафедри духових інструментів, С. Розанов сприяв опрацюванню основних принципів радянської кларнетової школи, основними характеристиками яких є чисте інтонування, виразність, емоційність та технічна майстерність. Особливу увагу С. Розанов приділяв формуванню артистичної сфери музиканта, враховуючи особистісні фактори кожного виконавця та власну оригінальність. У зв'язку з цим на початкових етапах його методи навчання включали не лише гамми та етюди, а й художні твори різних композиторів. У своїй статті «Радянська школа гри на кларнеті» (1984) А. Будріс зазначає, що заслуги С. Розанова у розвитку кларнетової школи величезні, хоча мають один недолік – він був прихильником німецької системи, тому в силу його великого авторитету радянські виконавці перейшли на систему «Бьома» лише наприкінці п'ятдесятих [12, с. 20].

У цій статті А. Будріс виокремлює чотири основні принципи радянської кларнетової школи, серед яких принципи самосвідомості, поступового прогресу, самостійності та художньо-технічної єдності. Принцип самосвідомості означає, що студент мусить розуміти зміст твору, важливість та значення кожної фрази, яку він грає, а також технічну сторону інтерпретації. У цьому йому повинен допомогти його наставник. Принцип поступового прогресу проявляється у прагненні викладача розвинути музичні здібності учня одночасно з технікою. Він є доволі поширеним серед викладачів, оскільки апелює до індивідуального характеру учня, його фізіологічних та психологічних особливостей. Принцип самостійності полягає у заохоченні учнів до самостійних занять, у процесі яких вони вчать аналізувати музичний твір, виражати власну індивідуальність за допомогою інтерпретації. Особливостями принципу художньо-технічної єдності є прагнення розвивати художнього-образний аспект виконавства паралельно з технічними можливостями учня. Вважається неправильним, якщо викладач спочатку рекомендує вирішувати технічні проблеми, а потім починає створювати музику. Учні варто постійно

пам'ятати про музичний образ кожного твору, а техніка повинна бути лише засобом його відтворення.

Будучи учасником Міжнародного конгресу кларнетистів (Лондон, 1984), професор А. Будріс ознайомив слухачів з радянською системою викладання. Вона складалася з трьох етапів: початкового, середнього та вищого. Початковий етап відбувався у дитячих музичних школах та включав перші класи спеціальних музичних закладів (школи музики та мистецтва). Метою початкового навчання був розвиток основних навичок гри на інструментах та музичних здібностей. У перші роки діти грали на блокфлейтах, співали в хорі, вивчали елементарну теорію музики та розвивали слухові навички. Починаючи з 3 або 4 класу, вони переходили до гри на кларнеті, а після освоєння інструмента брали участь в ансамблях та грали у супроводі фортепіано. На початкових етапах основою педагогічного процесу були методи С. Розанова, Г. Клозе, К. Бермана, а матеріалом для навчання – етюди А. Штарка, Б. Дікова, Р. Гофмана, В. Носова, п'єси західноєвропейських та російських класичних композиторів, обробки народних пісень.

Наступний етап навчання відбувався в училищах та вищих класах спеціальних музичних шкіл (8-11). Окрім індивідуальних занять на інструменті, студенти повинні були відвідувати ансамблі та оркестри, ряд музично-теоретичних дисциплін (музична література, сольфеджіо, гармонія, фортепіано) та інші загальноосвітні предмети. Основним репертуаром були наступні випуски етюдів А. Штарка, К. Бермана, Г. Клозе, Б. Дікова, Ж. Лансело, концерти К. Стаміца, К. Вебера, К. Крамаржа, В. Моцарта, Л. Шпора та інших композиторів. Виконавський перелік творів збагачувався сонатами, фантазіями, п'єсами та іншими композиціями для оркестру.

Вищий етап музичної освіти проходив у консерваторіях та педагогічних інститутах. Метою навчання була підготовка висококваліфікованих виконавців-солістів, керівників оркестрів та викладачів училищ. За 5 років навчання студент мусив був підготувати не менше одинадцяти чи дванадцяти різностильових творів великої форми (концерти, сонати, фантазії), приблизно двадцять різнохарактерних п'єс, близько п'ятдесяти етюдів, гам та вправи. Не менше ніж двічі на рік кожен

студент повинен брати участь в академічних та публічних концертах. Декілька разів на рік студент здавав гами, етюди, читання нот. Найбільш обдарованих студентів рекомендували до навчання у Москві чи Ленінграді.

Аналізуючи манеру викладання, А. Будріс зазначає, що для того, щоб допомогти учневі розкрити його творчий потенціал у виконавському мистецтві, від педагога вимагається знання найрізноманітніших методів та прийомів викладання. Як відомо, працюючи над тим чи іншим твором, одні професори намагаються звертати свою увагу на всі деталі твору – динаміка, штрихи, фразування, зміст і т.д, а інші, навпаки, зосереджуються лише на головному. Педагогові варто користуватися різними способами викладання залежно від рівня підготовки музиканта.

На основі музичних джерел, присвячених викладацькій постаті Альгірдаса Будріса, можна зробити висновки, що він користувався та досі користується великим авторитетом серед своїх учнів. А. Будріс з великою доброзичливістю займався зі своїми вихованцями, ніколи не був до них байдужим. Під час своїх занять він міг співати, танцювати, говорити, диригувати, злитися та радіти для того, щоб донести важливість та правильність трактування того чи іншого твору. У цьому відношенні показовим є його майстер-клас на IX Міжнародному юнацькому конкурсі імені Є. Мравінського, який проходив 30 жовтня 2014 року у м. Санкт-Петербурзі.

Працюючи з учасником конкурсу Ш. Тяньї над «Рапсодією» К. Дебюссі, професор відразу звернув увагу на хороше дихання та звук музиканта. Проте, його ремарки стосовно імпресіонізму, «фарби», «особливого настрою та стану» змусили виконавця по-новому глянути на музичне полотно та можливості розкриття художнього змісту. А. Будріс працював з молодим виконавцем близько сорока хвилин, пояснюючи кожен музичну фразу твору. Сукупність педагогічних прийомів зрештою вплинули на результат: легато стало більш яскравим, менше відчувалася робота язика, музикант почав виразніше слухати гармонію, фрази кларнету продовжували фрази фортепіано, між інструментами панувала єдність та відбувався цікавий діалог.

Наступним, з ким займався А. Будріс в рамках конкурсу, був Миколай Ларін, який пройшов до другого туру. Кларнетист виконував першу частину концерту Adur В. Моцарта. Заняття було продуктивним та повноцінним. Прослухавши невеликий уривок цього твору в третьому турі, Будріс сказав: «Ви зіграли дуже ритмічно, хорошим звуком, але Моцарта я там не почув. Адже Бах, Моцарт, Брамс – геніальні композитори, які мають свій особливий дух. Моцарта взагалі мало хто грає добре. Для його музики потрібно знайти звук. Потрібно його співати не з «горла», а з «опори», як це роблять вокалісти. Все треба грати дуже природно. Все повинно бути просто, натурально, співучо. Грати слід не нотами, а звуком, обов'язково необхідно слухати гармонію, постійно повинен бути присутній внутрішній ритм, кожен фразу потрібно «обнімати» співучим звуком, вибудовувати в лінію» [6]. На основі рекомендацій А. Будріса виконавець ретельно та поетапно пропрацював кожен фрагмент концерту. Побачивши значні зрушення у розумінні художнього змісту твору, А. Будріс закінчив заняття з М. Ларінім.

Наступним учасником майстер-класу була кларнетистка Каліянурова Софія, яка виконувала «Конкурсне соло» А. Рамо із програми другого туру. Професор похвалив дівчину за гру на конкурсі та відзначив певні недоліки даного виконання, зокрема гру «відкритим» звуком, внаслідок чого не було потрібної звукової в'язкості. Також резонувала тільки середня частина інструменту, а верхня та нижня – не звучали. «Звук слід «прикрити», заокруглити за допомогою опори», - порадив А. Будріс [6]. Виконуючи усі його настанови, учениця змогла досягнути значних успіхів на очах у глядачів. Таким чином, майстер-клас А. Будріса відкрив нові корисні знання та виконавські навички для учасників.

Завдяки великому досвіду А. Будріса та передачі студентам основних педагогічних принципів, учні професора неодноразово ставали лауреатами міжнародних конкурсів. Концерти, на яких виступають його учні, завжди відрізняються яскравістю та різноманітністю. Більшість виконавців, окрім сольної кар'єри, грають у відомих литовських та зарубіжних оркестрах і викладають у вищих навчальних закладах.

РОЗДІЛ II

ВИКОНАВСЬКО-СТИЛЬОВІ КРИТЕРІЇ ТВОРЧОЇ ПОСТАТІ АЛЬГІРДАСА БУДРІСА

2.1. Художньо-концептуальні особливості виконавського почерку кларнетста-віртуоза

Виконавська діяльність Альгїрдаса Будрїса тривала протягом десятків років: від перших юнацьких концертів у музичній школі, оркестрових виступів у Фїлармонїї до визнання на численних сценах свїтового рївня. Унікальний почерк кларнетиста сформувався у процесї багаторїчних виступів, занять, майстер-класів та увїбрав кращї творчї традицїї музикантів рїзних генерацїї та нацїональних шкїл. Значний вплив на становлення виконавського стилю А. Будрїса здїснили його викладачї – В. Безумас, І. Ясенка, В. Генслер, В. Красавїн, Ж. Лансело. Важливе мїсце серед них посїдає вїдомий кларнетист-педагог В. Генслер, якому музикант багато чим зобов'язаний та вважає своїм головним викладачем по кларнету. В. Генслер був для А. Будрїса яскравим прикладом музиканта-їнтелектуала з великим обсягом теоретичних та практичних знань.

Уже з початку своєї виконавської діяльності А. Будрїс зарекомендував себе як талановитий оркестрант і солїст. Він часто співпрацював з камерними ансамблями рїзного складу, духовими та симфонїчними оркестрами, виступав з всесвїтньо вїдомими литовськими, польськими, українськими, болгарськими, бїлоруськими колективами та солїстами, а також з американськими симфонїчними оркестрами, серед яких Нью-Джерсі та Канзас-Сїті. У подальшому кларнетисту пощастило грати з багатьма талановитими музикантами, серед яких як Б. Дварїонас, С. Сондецкїс, М. Дварьонайте, Г. Рїнкявїчюс (Литва), В. Валек (Чехїя), Ч. Фарнкомб (Великобританїя) та їн. Спївпраця з такими майстрами-професїоналами допомогла А. Будрїсу освоїти тонкоцїї їнтерпретацїї творів рїзних стильових напрямкїв.

Литовська газета «Тїєса» згадує, що виконавська майстернїсть Будрїса яскраво проявилася на симфонїчних концертах, де він виконував сольнї партїї і на

концертах у складі Квінтету духових інструментів. Проте, найбільш досконало виконавець показав себе під час сольних виступів. Так, у 1984 році в рамках Міжнародного конгресу кларнетистів у Лондоні відбувся його сольний концерт, де він виконав три п'єси Р. Шумана, концерт К. Курпінського, а також п'єси прибалтійських композиторів – литовського автора В. Юргутіса «Річеркар» та латиського Я. Мидиня «Романс». «Для багатьох слухачів, принаймні з Північної Америки, це була їх перша можливість особисто почути кларнетиста з Радянського Союзу, хоча, якщо бути географічно точним, Альгірдас Будріс – литовець та професор Литовської національної консерваторії. Його <манера звуковидобування> була позначена впливом занять з кларнетистом Ж. Ланселом, в той час як технічна майстерність та <...> емоційний підхід, особливо в Концерті К. Курпінського, не мав собі рівних протягом тижня. Він також був одним з найбільш комунікабельних та дружелюбних учасників Конгресу» [14, с. 7].

Ще одним яскравим прикладом сольної кар'єри А. Будріса був концерт 1990 року, який відбувся у Чикаго (США). У першій частині музичного заходу А. Будріс зіграв концерт польського композитора К. Курпінського, у процесі чого слухачі переконалися наскільки тонко виконавець поєднує віртуозність, технічну майстерність та гармонійне звучання кларнету. У другій частині концерту глядачі змогли насолодитися неповторним виконанням Фантазії і Рондо К. М. Вебера. На завершення програми маестро виконав «візитний» концертний номер – «Романс» Я. Мидиня, змушуючи слухачів із захопленням слідкувати за безкінечним потоком прозоро-ліричної, інтимної мелодії.

Окрім цих виступів, про різноманітну та інтенсивну діяльність соліста-віртуоза свідчать більше трьох тисяч концертів, здійснених А. Будрісом з 1958 року в головних концертних залах СРСР та багатьох країн світу (Італії, Франції, Швейцарії, Норвегії, США, Канади). А. Будріс часто грав у супроводі фортепіано, камерного та симфонічного оркестрів, і навіть органу, партію якого виконувала його донька Ірена Рената Будріте-Куммер¹¹.

¹¹ Ірена Рената Будріте-Куммер народилася в сім'ї відомого литовського кларнетиста А. Будріса. Навчалася грі на фортепіано (клас професора В.Вітайте) і органі (клас професора Л.Дігріса) в Литовській

Публіка, для якої грав А. Будріс, відкривала для себе не тільки професійного та глибокого інтерпретатора, але й могла оцінити його виконавську майстерність гри на кларнеті. Мелодійність та краса тембру, незвичне інтерпретування творів, цікаве фразування, широкий спектр динамічних та художніх засобів сприяли абсолютно новому звучанню творів і викликали шалене захоплення у слухачів різного віку. Рецензії на концерти А. Будріса завжди відрізнялися виключно позитивними відгуками про особливу виконавську манеру музиканта. Ось деякі з них:

«А. Будріс проявив себе видатним інтерпретатор лірично-мелодійних композицій...» F. Stegmaier. *Der Teckbote*, 12-10-2002.

«...А. Будріс шукав особистого спілкування. Він хотів довести значення широкої фрази та помірної динаміки, ніби стверджуючи, що справжній зміст музичного твору можна тонко передати з мінімальними примітками інтерпретатора...» V. Markeliunaite. *The 7 Meno Dienos*, 8-2-2002.

«А. Будріс, будучи схильним до філософських роздумів у музиці, зумів зробити цей твір (Квінтет для кларнета зі струнними, op.115 Й. Брамса) чуттєвим та сконцентрованим. А інтерпретація 2 частини, з її логічним розвитком, що переходить до виразової кульмінації, залишиться в нашій пам'яті надовго». G. Delinkevicius. *Literatura ir Menas*, December 1976.

«Виконавську манеру гри Будріса, його чітку техніку, приємний тембр та витончені фрази можна, ліпше за все, описати по-французьки: *charmant and brilliant*». R. Gucas. *The Literatura ir Menas*, 4-3-1978.

«Будучи артистом-віртуозом найвищого класу, А. Будріс нагадує ювеліра, який обробляє алмаз. За допомогою свого інструмента він досягає

академії музики та театру. У 1990-1993 роках викладала органне мистецтво у Вільнюській консерваторії та Академії музики в Каунасі, а також була органісткою Церкви св. Казимира у Вільнюсі. Далі Ірена продовжила навчання в Папському інституті церковної музики, що знаходиться в Римі (у професора Дж. Пароді, 1993-1994) і у Вищій школі музики в Штутгарті (у професора Л.Лахманна, з 1994 по 1997). Лауреат декількох міжнародних органних конкурсів: I премія Міжнародного органного конкурсу в Києві (1988), III премія Міжнародного конкурсу ім. М.К.Чюрльоніса у Вільнюсі (1991).

найрізноманітнішого звучання, виражаючи тонку гаму відтінків та почуттів – від ніжної, світлої радості до глибокої скорботи». Antoine Gennaoui. *Le Journal d`Egypte*, 19-2-1973.

«Свобода та легкість гри, тонке відчуття стилю та ансамблю, краса звуку – це якості, які прекрасно поєднуються та характеризують талановитого та творчого виконавця». J.Bruveris: *Tiesa*, 10-9-1971.

«Як завжди, виділяючись прекрасним виконанням, А. Будріс грав з бездоганною точністю та <...> артистизмом свої сольні та оркестрові твори». Aldona Eleonora Radvilaite, *Auksiniai veiklos metai, Algirdo ir Romualdo Budrio jubiliejus minint, 7 meno dienos*, 2008 10. 03.

На основі вищезгаданих відгуків щодо гри Альгїрдаса Будріса, можна сформуванати певне виконавське кредо кларнетиста: музикант повинен не тільки вміти грати, зберігаючи штрихи та нюанси, а бути художником-інтелектуалом, тобто володіти знаннями історії створення творів, розуміти їх стилістичні особливості, орієнтуватися в епохах, а також володіти знаннями з естетики, психології, педагогіки, філософії та інших предметів, спрямованих на всебічний розвиток особистості. Дотримуючись цих критеріїв, музикант не просто втілював власну інтерпретацію творів та створював відповідний образ, але й занурював публіку у свій внутрішній світ, щоб кожен слухач зміг проїнятися унікальною атмосферою сприйняття музики.

Невід’ємною частиною виконавського стилю А. Будріса стало звучання його інструменту. Як згадує професор Російської академії музики ім. Гнесіних, лауреатка міжнародних конкурсів Маргарита Шапошнікова: «...Розумний, інтелігентний, гарний чоловік – і все це було виключно співзвучно з його грою на кларнеті... Який благородний звук на інструменті – він просто співав! Фраза за фразою – з такими чудовими обертонами звучання, що не можливо було не закохатися в його виконання та в нього самого. Майстерно передати слухачу стиль та епоху композитора – якість, властива художникам та професіоналам тільки найвищого класу...» [6].

2.2. До історії виконавського репертуару Альгірдаса Будріса

Яскравий виконавський стиль А. Будріса, що включає віртуозну техніку, унікальне звучання кларнета, тонке відчуття твору, чисте інтонування, винятковий артистичний смак, інтелектуальність виконання отримав своє втілення у великому репертуарі, який містив відомі твори різних стилів та епох. Умовно його можна поділити на 3 частини:

Твори литовських композиторів: В. Багдонас «Grotesque for clarinet solo», Ф. Байорас «Tree Interludes for clarinet and triangle», «Suite for wind septet», «Allusion for clarinet and horn» (1980), Й. Балакаускас «Extrema for wind quintet, xylophone and harp» (1866), «Concerto for clarinet and string quartet», В. Баркаускас «Trio for piano, violin and clarinet», «Lare for clarinet and piano», Б. Борисовас «Woodwind quintet» (1973), «Musica rustica, diptych for wind quintet» (1977), А. Бразінскас «Tree serenadas for clarinet and piano», «Woodwinds quintets No. 1-3», Б. Горбульскіс «Clarinet concertos No. 1-2», «Concertino for clarinet and orchestra», «Fantasy for clarinet and orchestra», «Games, suite for wind quintet», «Poem for clarinet and string quartet», Ю. Юозапайтіс «Clouds for clarinet and string orchestra» (1996), «Diptychon for wind quintet» (1977), В. Юозапайтіс «Staccato for clarinet solo», В. Юргутіс «Ricercar for clarinet solo», «Wind quintets No. 1-2», Ю. Юзелюнас «Sonata for oboe and clarinet» (1972), «Concerto for clarinet and strings» (1985), І. Качинскас «Five miniatures for flute, cello and clarinet», А. Кубілюнас «Concert piece» (1977), «Wind quintets No. 1-2», Г. Купревічюс «Trees, cycle for tenor and wind quintet» (1966), А. Лапінскас «Woodwind quintets No. 1-3», Т. Макачінас «Sonata for clarinet and piano», А. Рекашюс «Sonata for clarinet and piano», «Woodwind quintets No. 1-3».

Камерні твори: Б. Барток «Контрасти» для скрипки, кларнета та фортепіано; Л. Бетховен Тріо для кларнета, віолончелі та фортепіано, оп. 11; А. Берг Адажіо для скрипки, кларнета та фортепіано; Й. Брамс Квінтет для кларнета та струнних, оп. 115; Тріо для віолончелі, кларнета і фортепіано, оп. 114; Соната для кларнета і фортепіано № 2, мі-бемоль мажор, оп. 120; М. Брух «5 п'єс», оп. 83; Ф. Дев'єн

Сонати для кларнета і фортепіано №1 і №2; Г. Едер Квінтет для кларнета і струнних, оп. 77; П. Хіндеміт Соната для кларнета і фортепіано; А. Онеггер Сонатина для кларнета і фортепіано; А. Хачатурян Тріо для кларнета, скрипки та фортепіано (1932); Б. Мартину Сонатина для кларнета та фортепіано; Ф. Мендельсон Соната для кларнета та фортепіано; О. Мессіан «Квартет на кінець світу» для кларнета, скрипки, віолончелі та фортепіано; В. Моцарт Квінтети; Ф. Пуленк Соната для кларнета і фортепіано; М. Раков Сонати для кларнету і фортепіано №1 і №2; К. Сен-Санс Соната для кларнета і фортепіано, оп. 167; К. Вебер Квінтет для кларнета та струнних, оп. 34.

Твори для кларнета з оркестром: А.Копленд Концерт для кларнета з оркестром (1948); К. Дебюссі «Рапсодія» (1911); П. Хіндеміт Концерт для кларнета з оркестром (1947); Л. Кожелух Концерт для кларнета з оркестром, мі-бемоль мажор; Ф. Кроммер Концерт для кларнета з оркестром, оп. 36, Концерт для двох кларнетів, оп. 35; К. Курпінський Концерт для кларнета з оркестром, сі-бемоль мажор; В. Моцарт Концерт для кларнета з оркестром, ля мажор; л. Шпор Концерти для кларнета з оркестром №1 і №2; Р. Штраус Дует-концертино для кларнета і фагота з оркестром (1977), К. Вебер Концертино, оп.26, Концерти для кларнета з оркестром №1 і №2.

Важливою частиною виконавської діяльності А. Будріса були **записи творів**. Велика частина репертуару музиканта записана у Фондах Литовського радіо (більше 150 записів), випущено 9 компакт-дисків, серед яких наступні записи:

В. А. Моцарт, Квінтет №6 для кларнета, двох скрипок, альту та віолончелі. Виконавці: А. Будріс (кларнет) та Заслужений державний оркестр ЛРСР. Мелодія - 33Д-27671, Мелодія -33Д-27672. 1970.

Л. Бетховен, Септет для скрипки, альту, валторни кларнета, фагота, віолончелі і контрабаса оп. 20. Виконавці: Е. Паулаускас, Ю. Фледжінскас, А. Рачкаускас, А. Будріс, Ю. Сланкаускас, Р. Кулікаускас, З. Жукас. Мелодія -33Д-030349, Мелодія -33Д-030350. 1971.

Твори А. Онеггера, К. Сен-Санса, Р. Шумана, Н. Ракова, Я. Мединиша для кларнета і фортепіано. Виконавці: А. Будріс (кларнет) і С. Ейдуконіте (фортепіано). Мелодія -33Д-032759, Мелодія -33Д-032760, 1972.

Твори К. В. Банайтіса. Тріо для скрипки (Ю. Дваріонас), кларнет (А. Будріс) і арфа (Л. Хетагурова). Мелодія -33Д-032978.

В. А. Моцарт, Концерт для кларнета з оркестром А-dur, К622. Я. Стаміц, Концерт для кларнета з оркестром В-dur, №38. Виконавці: А. Будріс (кларнет) і Литовський камерний оркестр С. Сондецькіса. Мелодія –С10-15557-8. 1981.

Й. Брамс. Дві сонати для кларнет і фортепіано. Виконавці: А. Будріс (кларнет) і П. Стравінський (фортепіано). Мулодія –С10-177765-6. 1982.

Клайпедській брас-квінтет, А. Будріс, І. Зеленкаускайте, Каунаський біг-бенд. Золотий CD 2006. Lietuvos Muziku Sajunga –LMSMBCD – 081.

Best Lithuanian Performers. К. Стаміц, Концерт №4 для двох кларнетів з оркестром, В. А. Моцарт Квінтет для кларнета, двох скрипок і віолончелі А-dur. Ф. Мендельсон, Концертна п'єса d-moll №2 оп.114 для двох кларнетів з оркестром. Виконавці: А. Будріс, М. Дексніс (кларнети), «Камерата Кдайпеда», Струнний квартет ім. Чюрльоніса. BOD Group. BODCMF003.

«Vytautas Laurusas. Discorso Concitato». LMIPC CD 044. (За участі А. Будріса).

«Lithuanian Music in Context I. Lessons of the Avant-Garde». (На CD I – Б. Горбульскіс, Концерт для кларнета і симфонічного оркестру; А. Будріс і Литовський національний симфонічний оркестр п/к Б. Дваріонаса.) 2011. LMIPC CD 065-066.

Отож, протягом довгого творчо-виконавського шляху А. Будріс мав надзвичайно великий успіх у публіки. Його слухачами були як вільні поціновувачі мистецтва, так і професійні музиканти. Спираючись на традиції різних кларнетових шкіл, А. Будріс завдяки своїй наполегливості та трудолюбстві сформував власний виконавський почерк. Особлива виконавська майстерність А. Будріса стала важливою частиною творчої постаті митця, органічно поєднуючись з іншими аспектами його різноманітної діяльності.

ВИСНОВКИ

Альгідрас Казевич Будріс є однією з найяскравіших постатей кларнетового виконавства другої половини ХХ-початку ХХІ століть, ім'я якого фігурує поряд з сорока найкращими кларнетистами світу. Дане дослідження стало першою спробою охопити кілька різновидів творчої діяльності А. Будріса, які ґрунтовно не розглядалися в українських музикознавчих та історичних працях. Виявлення

основних етапів творчого шляху митця, особливостей концертної, педагогічної та музично-громадської діяльності, а також особливостей репертуарних уподобань та виконавського почерку музиканта дає можливість усвідомити значення даної фігури, оцінити обсяг творчої спадщини та роль духовного вкладу у розвиток литовського мистецтва.

Виконавська діяльність А. Будріса, яка тривала більше 60-ти років, відзначається яскравим та різноманітним репертуаром: від творів епохи бароко до композицій його сучасників. Митцю найбільше імпонували твори литовських композиторів, які звучали на всіх його концертах, серед них «Річеркар» В. Юргутіса та «Романс» Я. Мидиня. А. Будріс був солістом Литовського національного симфонічного оркестру, лідером Квінтету духових інструментів Литовської національної філармонії, професором-експертом Каїрської вищої національної філармонії, а також засновником і художнім керівником оркестру духових інструментів «Трімітас». Виконавська діяльність музиканта була тісно пов'язана з організаційно-громадською та педагогічною діяльностями. Про це свідчить його участь у міжнародних конкурсах та проведення майстер-класів. Слід підкреслити, що він був організатором багатьох конкурсів, а також в його честь був заснований конкурс на духових інструментах ім. А. Будріса. Характерною рисою виконавського стилю кларнетиста стало поєднання емоційного та інтелектуального начал. Це позначилося на вмінні музиканта логічно доводити кожен музичну фразу до ідеальності, відтінити кожен епізод новими нюансами, переживати та передавати цілісний образ того чи іншого твору. Варто також відмітити, що він був яскравим інтерпретатором, який поєднував традиції французької, російської шкіл та виконавський досвід своїх попередників.

У результаті дослідження вдалося також з'ясувати деякі складові педагогічної діяльності А. Будріса. Число його вихованців та кількість відданих педагогіці років є підтвердженням результативності цього виду практики. Під час своїх занять професор намагався бути щирим та зрозумілим у висловлюваннях, для того щоб його студенти могли чітко уявити та виконати поставлені ним завдання. Він не був лаконічним, а навпаки, намагався використовувати усі прийоми для

досягнення головної цілі – правильного втілення художнього образу твору. Важливою складовою педагогічної методики А. Будріса є також прагнення до самостійного мислення його учнів у процесі аналізу творів, що сприяло всебічному розвитку вихованців. Велика увага приділялася звуку, ритму та інтонації. Професор ніколи не зупинявся на відомих методах, весь час шукав щось нове. Володіння методиками різних кларнетових шкіл світу дозволили йому сформулювати власні принципи педагогічної діяльності, а його випускники, ставши хорошими музикантами та педагогами, передають цей багаторічний досвід з покоління в покоління. А. Будріс написав близько 30-ти наукового-методичних праць, серед них статті присвячені специфіці навчання гри на кларнеті, де важлива роль належить психологічним факторам викладання.

Творча постать А. Будріса охоплює надзвичайно широке коло різноманітних та водночас взаємопов'язаних напрямів діяльності. Він фігурує у мистецькому просторі свого часу як яскравий соліст-віртуоз, учасник камерних ансамблів, концертмейстер групи кларнетів, талановитий педагог, музично-громадський діяч та по-справжньому глибока, освічена та інтелектуальна особистість. Очевидно, що саме кларнет знаходився в центрі його творчих інтересів, а педагогічна та громадська робота були невід'ємною частиною виконавської практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альгирдас Будрис (кларнет). Електронний ресурс: <https://classic-online.ru/ru/performer/15246> [дата звернення 15.04.2020]
2. Болотин С. Биографический словарь музыкантов-исполнителей на духовых инструментах. Ленинград: Музыка, 1969. С. 19.
3. Нарбутене О. Альгирдас Будрис. *Портреты советских исполнителей на духовых инструментах (сост. и ред. Усов Ю.)*. Москва: Советский композитор, 1989. 119-127 с.
4. Турчинский Б. Альгидрас Будрис: Кларнетист, педагог, музыкальный деятель. Клик, 2016. 152-169 с.
5. Черных А. Советское духовое инструментальное искусство. Справочник. Москва: Советский композитор, 1989. С. 152
6. Algirdas Budrys (klarnetas). Електронний ресурс: <http://www.musicperformers.lt/Algirdas-Budrys> [дата звернення 15.04.2020]
7. Barkauskas S. Lietuvių muzikos savaitė Vienoje. Електронний ресурс: https://www.7md.lt/archyvas.php?leid_id=760&str_id=7299 [дата звернення 15.04.2020]
8. Budrys A. Mokymo groti pučiamaisiais instrumentais metodikos fiziologinės ir psichologinės prielaidos. *Menotyra IX. Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai*. 1980, p. 144–150.
9. Budrys A. Prancuzu klarneto mokyklos vystymosi kelias. *Menotura*, V, 1974, p. 189-200.
10. Budrys A. The Soviet school of clarinet playing. *The Clarinet*, 1984, (12), No. 1, p. 20-22.
11. Giedraitis V. Prancuzu klarneto mokykla: estetika, stilius, repertuaras. *Ars and praxis*, IV, 2016. P. 102-117.
12. Gillespie J. The International Clarinet Congress London, England – August 12-17, 1984. *The Clarinet*, 1984, (12), No. 1, p. 6-18.

13. Juodpusis V. Klarneto virtuozas, primenantis juvelyra. *Respublika*. 2014. Електронний ресурс: https://www.respublika.lt/lt/naujienos/kultura/portretai/klarneto_virtuozas_prime_nantis_juvelyra/ [дата звернення 15.04.2021]
14. Lapinskas D. Koncertas-spektaklis «Tautos atgimimas». *Draugas. Mokslas, menas, literatura*. 1990. October 13. P. 4. Електронний ресурс: http://www.draugas.org/archive/1990_reg/1990-10-13-PRIEDAS-DRAUGAS-i5-8.pdf [дата звернення 15.04.2020]
15. Radvilaite A. Auksiniai veiklos metai. Електронний ресурс: https://www.7md.lt/archyvas.php?leid_id=817&str_id=8729 [дата звернення 15.04.2021]
16. Vaclovas Juodpusis. Algirdas Budrys. *Tarybų Lietuvos enciklopedija*, T. 1 (A-Grūdas). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985. P. 294.
17. Vaclovas Juodpusis. Algirdas Budrys. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, T. III (Beketeriai-Chakasai). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003. P. 561.
18. Weston P. *Clarinet Virtuosi of Today*. Baldock: Egon, 1989. P. 352.
19. Zubovas R. Solistai is Lietuvos – Danielius Sadauskas ir Algirdas Budrys Chicago`je. *Draugas. Mokslas, menas, literatura*. 1990. November 17. P. 2. Електронний ресурс: http://www.draugas.org/archive/1990_reg/1990-11-17-PRIEDAS-DRAUGAS-i5-8.pdf [дата звернення 15.04.2020]

ДОДАТКИ

Ілюстрація 1. Портрет Альгірдаса Будріса

Ілюстрація 2. Альгiрдас Будрiс з донькою Iреною Ренатою Будрiте-Куммер

Ілюстрація 3. Майстер-клас Альгірдаса Будріса на VII Міжнародному юнацькому конкурсі імені Є. Мравінського, 2010р.

Ілюстрація 4. Альгірдас Будріс та його вихованець Маріус Дексніс

Ілюстрація 5. Виступ А. Будріса у супроводі духового оркестру «Трімітас»

Ілюстрація 6. Професор Альгірдас Будріс